

nárok na odškodné, nemusí predchádzať administratívne pokračovanie cieľom zistenia porušenia povinností uložených v koncesnej listine (rozh. č. 2749 Úr. sb.).

Ak pred sporom musí podľa zákona predchádzať iné úradné konanie a ak pred takýmto sporom spomenuté úradné konanie nebolo vykonané, súd nemôže suspendovať pokračovanie podľa § 234 Osp., lež — ako som to už uviedol — musí spor z dôvodu sporu prekážajúcej okolnosti, uvedenej v § 180 č. 2 Osp. zastaviť.

V prípade, v ktorom prevedenie určitého úradného konania je materiálne-právnou podmienkou žalobného nároku, nemôže súd spor ani zastaviť ani suspendovať, lež musí žalobu zamietnuť (po prípade ako predčasnú).

Senátny predseda, s. r. Markovič, Bratislava :

O niektorých základných pojmoch vykonávania trestného súdnictva nad mládežou.

Pri vykonávaní zákona čís. 48/31 Sb. z. a n. o trestnom súdnictve nad mládežou veľmi často sa vyskytujú určité pojmy, ktoré nám spomenutý zákon alebo vôbec nevysvetlí, alebo len nedostatočne a ktorými skoro všetci tí, ktorí sú činní pri prevádzaní tohoto zákona operujú ako s nejakou samozrejmosťou, nevedomujúc si vôbec alebo nie dostatočne ich význam.

Vyberiem z nich a pojednám len o tých najhlavnejších ako: »nedospelý« a »mladistvý«, »poručenský súd« a »súd mládeže«, »pôsobnosť« a »príslušnosť« jedného i druhého súdu a »zákonný zástupca« nedospelého a mladistvého.

Nedospelý a mladistvý.

»Nedospelým« je podľa § 1 ods. 1 z. č. 48/31 Sb. z. a n. osoba, ktorá v čase spáchania činu nedovršila štrnásť rok svojho veku, kdežto »mladistvým« je podľa § 2 ods. 1 cit. zákona ten, kto v čase spáchaného činu dovršil štrnásť, ale nedokončil ešte osemnásť rok svojho veku. Teda pre určenie toho, či ide v danom prípade o osobu nedospelú alebo mladistvú je pri použití tohoto zákona rozhodná 1., chvíľa spáchaného činu [samozrejme činu trestného (delictum), t. j. takého, ktorý zákon vyhlásil za trestný] a 2. vek pachateľa.

V prípade druhom je vec jednoduchšia, lebo pre určenie správneho rodného dáta je skoro naprosto spoľahlivým prameňom výťah z matriky narodených. I keď sa stáva, že pachateľ alebo jeho rodič udáva, ba niekedy aj v iných osobných dokumentoch je uvedené iné rodné dátum, ako prichádza v rodnej matrike, nemožno dotiaľ, kým nie je v príslušnej matrike

vykonaná úradná oprava za vieryhodný považovať iný údaj ako ktorý ukazuje matričný záznam, hoci sa možnosť mylného zápisu do matriky nevylučuje.

Keď máme takto už spoľahlive zistené rodné dátum, treba nám — pre určenie príslušnosti poručenského súdu, súdu mládeže alebo všeobecného súdu — ešte presne na deň vypočítať vek pachateľa vo chvíli činu, aby nechyboval alebo neprevyšoval ani o jeden deň štrnásty resp. osemnásty rok veku.

Čo sa trestného činu samého týka: Ak ide o jediný úkon toho istého pachateľa v ten istý deň vykonaný, alebo síce o súbeh trestných činov, ači konkurenciu (*concursum delictorum*), avšak nesporne v čase pred dosiahnutím 14. roku alebo po dovŕšení 14. roku a pred vyplnením 18. roku spáchané, nebude ani tu vec robiť starosti.

Inak je však tomu, keď ide o taký súbeh trestných činov, kde jeden, prípadne i viac z nich bolo spáchané pred dosiahnutím 14. poťažne 18. roku a druhý trestný čin, alebo ostatné boly spáchané po dosiahnutí 14. resp. 18. roku.

Čo do postupu pri takomto súbehu má dosť presné ustanovenie § 25 ods. 5 a § 28 ods. 2 zák. č. 48/31, ktoré sa však týka len toho prípadu, keby vo smysle predpisu § 19 Tr. por. malo sa o všetkých činoch naraz súdiť, lebo inak, akby došlo osobitne k súdeniu len pre činy spáchané vo veku mladistvom, užije sa prirodzene predpisov zákona o trestnom súdnictve nad mládežou a keď dôjde k súdeniu len pre činy spáchané vo veku pozdejšom, užije sa ustanovení všeobecných trestných zákonov.

Tedy v nadhodennom druhom prípade konkurencie majú sa podľa citovaného ustanovenia všetky sbiehajúce sa trestné činy posudzovať podľa osobitného trestného práva mládeže, ak je čin, spáchaný po dokonanom 18. roku, ľahšej povahy a to tak čo do kvalifikácie ako aj čo do trestu. V opačnom prípade platia všeobecné predpisy a to nielen pre sbiehajúce sa trestné činy po dokonanom 18. roku, ale aj pre činy spáchané vo veku mladistvom.

Otázkou by mohlo byť ešte ako je to pri t. zv. »deliktu trvajúcim« (*delictum continuum*) a ďalej pri t. zv. »deliktu ďalej účinkujúcom« (*Zustandsverbrechen*), keď činnosť pachateľa započala pred dosiahnutím 14. resp. 18. roku a bezprávný stav týmto činom spôsobený trvá i po dosiahnutí 14. poťažne 18. roku. V týchto prípadoch, pokiaľ ide — podľa povahy vecí a podľa stanoviska zákona — vlastne o jeden jediný trestný čin (t. zv. prirodzenú jednotu), bol by som toho názoru, žeby mal zakročovať a rozhodovať ten súd, pred ktorý by sa vec dostala v prípade odhalenia činu vôbec.

Všeobecne platí tu ešte špeciálne ustanovenie, že ak nedošlo k zavedeniu trestného pokračovania pred dokonaným devätnástym rokom, platia predpisy trestného poriadku.

Pri tomto posudzovaní je samozrejme vôbec irrelevantné či ide o delikty verejnožalobné, návrhové alebo súkromno-žalobné.

Čo sa týka určenia vekových hraníc, treba uviesť toto: Spodná hranica bola predtým, t. j. pred platnosťou zákona 48/31, podľa § 84 Tr. z. a tiež podľa § 15 a 16 Tr. nov. (zák. čl. XXXVI/1908 dvanásť rokov a horejšia hranica opäť podľa trestného zákona šesťnásť rokov, ale podľa trestnej novely (§ 16) už osemnásť rokov. Osemnásť rok ako hranicu určuje aj § 75 zák. čl. VII/1913.

Oproti tomuto súkromné právo pozná len t. zv. »nezletilcov«, pod ktorými rozumie osoby do 21 rokov a ďalej dovŕšením 21. roku »plnoletých«, kdežto právo manželské pozná »nedospelých«, t. j. osoby staršie než 12 ročné, ale mladšie než 16 ročné (pri ženských).

Veľmi zaujímavé je a nebude to azda ani náhodilé, že veková hranica 14. rešp. 18 aj v súkromnom práve hrá určitú rolu, keď sa nezletilcovi, dovŕšením 14 roku zaručuje širšia schopnosť konania, ak sa sám vydrží a táto schopnosť je ešte väčšia, ak nezletilec dokonal 18 rok svojho veku. Toto platí bez ohľadu na pohlavie nezletilca. Ale pre nezletilcov ženského pohlavia, teda pre nezletilé ženy platia ešte špeciálnejšie predpisy. Takto podľa súkromného práva nezletilá žena, ktorá sa vydá pred dovŕšením 21 roku, stane sa plnoletou a ostane plnoletou, aj keď ovdovie pred 21 rokom, alebo jestli sa so svojim, hoc ešte neplnoletým mužom rozvedie. Toto sa môže stať pravda aj u osoby mladistvej, teda niže 18 ročnej. Otázkou je teraz či a aký účinok má takéto dosiahnutie plnoletosti u mladistvej pri používaní zákona o trestnom súdnictve nad mládežou. Odpoveď je jednoduchá. Skutočnosť, že mladistvá osoba výdajom nadobudla de facto plnoletosti nemá absolutne žiadneho významu pre pokračovanie podľa zák. č. 48/31, lebo zákon tento striktnie a nekompromisne vymedzil pojem osoby mladistvej na základe veku v čase spáchania trestného činu, nečiniac výnimky ohľadom na pohlavie alebo stav pachatelky. Akby bol zákonodarca chcel tu urobiť nejakú odchýlku, bol by to musel s naprostou určitosťou vysloviť. Bude patriť teda mladistvá manželka, vdova alebo rozvedená v každom prípade pred súd mládeže a podlieha takému posudzovaniu ako ostatné osoby mladistvé.

Rozoberať príčiny, ktoré boly rozhodné pre určenie vekovej hranice 14. a 18. roku, presahovalo by rámec i účel tejto úvahy, ale toľko predsa musím uviesť, že zákonodarca sa tu rozhodol pre túto vekovú hranicu podľa vzorov trestného práva mládeže platného teraz už skoro v celej Európe, lebo v modernej vede kriminálnej prevláda čím diaľ tým viac ono presvedčenie, že vek detský, t. j. do 14. roku, je vekom

absolutnej neodpovednosti za činy človeka, potom ale dlhšou školskou výchovou i životnou skúsenosťou je u každého človeka daný dostatočný mravný a rozumový základ k tomu, aby chápal význam svojich skutkov a konal podľa tohoto rozpoznaní a konečne dosiahnutím 18 roku nastáva pohlavná zralosť a tým sa utvára v človeku sociálne vedomie a preto je už on v tomto veku za svoje činy plne zodpovedný. Mladistvý vek je, oproti veku do 14 a nad 18 rokom, vekom t. zv. pochybnej trestnej zodpovednosti.

Poručenský súd a súd mládeže.

»Poručenským súdom« je od 1. novembra 1931 počínajúc každý riadny súd, ktorý na základe § 56 zák. čís. 100/31 Sb. z. a n. vykonáva právomoc vo veciach poručenských (i opatrovaneckých). Sú to teda okresné súdey v prvej, krajské súdey v druhej a Slov. najv. súd v tretej stolici.

»Súdom mládeže« je opäť ten súd, ktorému náleží trestné pokračovanie pre trestné činy spáchané osobami mladistvými. Je to t. č. každý okresný súd, ktorý v smysle § 32 ods. 4 z. o ml. vydáva svoje rozhodnutia a činí vôbec opatrenia »ako súd mládeže«, ďalej je nim každý senát mládeže u krajských súdov.

Úlohou poručenského súdu je chránenie a podporovanie mravných i hmotných záujmov poručencov (opatrovancov), kdežto úlohou súdu mládeže je zvoliť z daných možností a v medziach predpisov zákona o trestnom súdnictve nad mládežou tú, ktorú uzná za najúčelnejšiu pre mravný vývoj mladistvého previnilca.

Podľa § 54 zák. č. 48/31 rozumie sa pod poručenským súdom v tomto zákone »príslušný« súd poručenský.

Súdna príslušnosť vo všeobecnosti.

Pod príslušnosťou súdu vôbec rozumieme jednak to právo niektorého súdu, že v určitých konkrétnych prípadoch môže konať (pokračovať) a po druhé tú povinnosť strany, že sa musí podrobiť konaniu tohto súdu. Táto príslušnosť súdu je dvojaká: vecná a miestna. »Vecná« príslušnosť, čiže pôsobnosť znamená toľko, že niektorý súd má právo pokračovať a rozhodovať v určitých zákonom presne vymedzených prípadoch, kdežto »miestna príslušnosť« alebo jednoducho »príslušnosť« značí, že určitý súd je oprávnený, ba niekedy i povinný pokračovať a rozhodovať s vylúčením iných súdov podobného právneho oboru pôsobnosti na určitom území a nad určitými osobami.

Príslušnosť je závislá od pôsobnosti, t. j. len vtedy možno povedať na niektorý súd miestne príslušný, že je vo veci príslušný vôbec, ak je v prvom rade i vecne príslušný.

Svoju príslušnosť a pôsobnosť je povinný každý súd skúmať z povinnosti úradnej (§ 15 Tr. p.).

Pôsobnosť poručenského súdu.

Pôsobnosť poručenského súdu je daná tak, že každý poručenský súd môže, poťažne niekedy i musí zakročiť a síce pokiaľ ide o nedospelého nielen vtedy, ak sa tento dopustil činu inak trestného, t. j. keby bol čin spáchaný po dokonanom štrnástom roku, bol by trestný (§ 1 ods. 2 zák. o ml.), ale u nedospelých i vtedy a ďalej tiež u osôb mladistvých vôbec, ak sa presvedčí z hocakého podnetu, že je toho treba v prospech ohrozeného nedospelého alebo mladistvého a keď sú tu podmienky pre také opatrenie (§ 1 ods. 5 a § 4 ods. 1 zák. o ml.).

Príslušnosť poručenského súdu.

Miestna príslušnosť poručenského súdu je daná podľa zák. č. 100/31 Sb. z. a n. 1. bydliskom poručencovým, ak však nemožno bydlisko ustáliť, 2. miestom jeho pobytu a keby ani tento pobyt nebolo možné ustáliť, alebo ak sa poručenec zdržuje v cudzine, príslušný je poručenský súd, 3. podľa miesta posledného bydliska nedospeléj osoby v tuzemsku.

No poručenský súd je povinný, i keď nie je príslušný, výnimočne urobiť všetky neodkladné opatrenia o osobách, ktoré sa zdržujú v jeho obvode v čase, keď nastal prípad poručenia pokiaľ, kým sa nezistí riadna príslušnosť poručenského súdu. Táto príslušnosť potrvá tak dlho, až poručenský súd, ktorý sa stal medzitým príslušným, neprevezme príslušné úkony. V záujme poručenca môže príslušný poručenský súd buď celú poručenskú vec alebo len starostlivosť o osobu a majetok poručenca celkom alebo čiastočne, buď sám od seba alebo na návrh preniesť na iný poručenský súd. Ak je súd, na ktorý takto vec bola prevedená usozumený s týmto opatrením príslušného poručenského súdu, stane sa toto opatrenie bez ďalšieho schválenia účinným. Ak sa však nedocieli dohody, je k účinnosti opatrenia treba schválenia Hlavného, po prípade Najvyššieho súdu. Konečne i z dôvodu vhodnosti môže Hlavný súd, rešp. Najvyšší súd — ale len na návrh zákonného zástupcu poručenca — odňať vec príslušnému poručenskému súdu a prikázať ju inému poručenskému súdu.

Rozhodným teda bude pri určení príslušnosti poručenského súdu po prvé: bydlisko poručenca a po druhé: miesto jeho pobytu.

Pojem »bydliska« zákon nijak nevymedzuje a tak sa musí me odvolať na všeobecné súkromné právo, ktoré pojem bydliska, (pravda riadneho) určuje tak, že je ono to miesto, kde sa človek trvale usadil alebo kde niekto s tým úmyslom prebýva, že tam stále zostane alebo ak sa niekto tam usadil za okolností, z ktorých možno usudzovať na jeho úmysel trvale sa tam zdržovať. Teda na ustálenie bydliska treba 1. skutočnosti prebývania a 2. úmyslu stáleho prebývania na onom mieste. Úmysel trvale sa v mieste zdržovať je možné preukázať

a dá sa naň súdiť aj z indícií. Na trvalé bydlisko dá sa na príklad súdiť u nedospelcov i z toho, kde býva ich rodič. Nie je teda bydliskom Bratislava u toho mladistvého, ktorý tu býva a študuje, ak jeho rodičia tu nebývajú. Avšak podľa súkromného práva jedna osoba môže mať i viac bydlísk a v takomto prípade bude treba skúmať, u ktorého z týchto prevažuje úmysel trvalého bydliska proti úmyslu prechodného pobytu. Ďalej podľa súkromného práva bydliskom manželského (zákonného) dieťaťa je bydlisko otcovo a nemanželského opäť bydlisko matky, kým si dieťa po práve nezaloží same iné bydlisko (nie svojprávná osoba, pravda, len so súhlasom svojho zákonného zástupcu).

Pri takýchto okolnostiach bol by mal teda zákonodarca, ak by sa bol chcel pridržovať ustanovení civilného práva nariadiť, že určovanie príslušnosti poručenského súdu má sa diať nie podľa bydliska, resp. miesta pobytu poručenca, ale podľa bydliska, resp. miesta pobytu jeho zákonného zástupcu, otca, matky atď.

Z toho však, že toto zákonodarca neurobil, ba naopak všade (v zák. č. 48/31 podobne ako i v zák. č. 100/31) výslovné a dôsledne hovorí o bydlisku, pobytu alebo o mieste zdržovania sa poručenca, nedospelého alebo mladistvého, dá sa bezpečne usudzovať na to, že úmyslom zákonodarcovým bolo, aby sa bydlisko, poťažne pobyt týchto osôb neurčoval podľa práva civilného a to vari z toho jednoduchého dôvodu, lebo dobre predvídal, žeby z toho vznikly nežiaducné prietahy, komplikácie a spory pri určovaní príslušnosti, čo by bolo bývalo na úkor rýchleho a vôbec tu tak prepotrebného včasného vybavenia vecí samej.

Pokiaľ ide o »pobyt« i tu sa vyžaduje skutočnosť prebývania na určitom mieste, ale tu už nie s úmyslom stálej prítomnosti. V súkromnom živote sa hovorí o t. zv. »trvalom« a o »prechodnom« bydlisku. No, vzhľadom na horeuvedenú definíciu nebude asi sporné, že »nie trvalého«, alebo len »prechodného bydliska« vlastne niet, lebo to je už pobyt.

Konečne k miestu zdržovania sa netreba ani skutočnosť prebývania ani úmysel trvale alebo prechodne na tom mieste bývať, lež stačí, ak sa tam niekto práve nachádza, zdržuje a to bez ohľadu na to či dobrovoľne, ači nútene alebo i len náhodile. Takýmto miestom zdržovania sa je na príklad i to, kde je niekto vo väzbe a bude teda výnimočne príslušný i ten poručenský súd, v obvode ktorého je nedospelý alebo mladistvý vo väzbe, ak nemožno ihneď zistiť jeho bydlisko alebo pobyt.

»Záujem poručenca« pre ktorý môže príslušný poručenský súd previesť vec poručenca na iný poručenský súd a »dôvody vhodnosti« pre ktoré môže byť delegovaný vyšším súdom, nie sú opäť bližšie vymedzené v zákone, ale nebude azda sporné, že sa tu má ohľad brať jednak na vecný prospech ne-

dospelého (mladistvého) a jednak na čím účelnejšie prevedenie pokračovania vôbec.

Predpis o určovaní riadnej príslušnosti poručenského súdu podľa menlivého miesta, akým je bydlisko i pobyt, s hľadiska praktického nie je šťastný, lebo stáva sa dosť často, že ohľadom osoby, ktorá si zmenila bydlisko alebo pobyt, nový poručenský súd nemá samozrejme ešte žiadnych vlastných záznamov, hoci u predošlého poručenského súdu dotyčná osoba mala už niečo, následkom tejto, pravda, nezavinenej neinformovanosti nový poručenský sudca nebude môcť urobiť samozrejme také opatrenie, ktoré by inak v záujme ohrozeného nedospelého alebo mladistvého bolo práve najvhodnejšie.

Bolo by iste účelnejšie upraviť túto otázku asi tak, že by riadna príslušnosť poručenského súdu bola daná vždy len rodičom dieťaťa, teda príslušným by mal byť ten poručenský súd v obvode ktorého je rodisko nezletilca (a výnimkou azda u tých osôb, ktoré sa narodily v cudzine alebo na neznámom mieste, mohol by byť príslušný jeden poručenský súd, povedzme v Bratislave). Takto by sa potom sústreďovali všetky údaje ohľadom tej istej osoby u jedného poručenského súdu, na tento by sa obracaly a tento by bol povinný podávať zprávy tomu poručenskému súdu, ktorý by sa stal následkom bydliska alebo pobytu, pokiaľ miesta zdržovania sa a tiež následkom delegácie ohľadom dotyčnej osoby výnimočne príslušným.

Pôsobnosť súdu mládeže.

Vecná príslušnosť súdu mládeže sa riadi takto: do oboru pôsobnosti okresného súdu ako súdu mládeže patria všetky trestné činy, ktoré sú zákonným článkom XXXIV/1897, ktorým sa uvádza v život trestný súdny poriadok, do jeho oboru pôsobnosti prikázané (§ 18. cit. zák. čl.), ďalej tie trestné činy, ktoré sú § 56 zák. č. 48/31 osobitne, akožto zvláštnym zákonným ustanovením do vecnej príslušnosti okresného súdu mládeže pridelené. Všetky ostatné trestné činy (s výnimkou t. zv. správnych priestupkov, ktoré sú prikázané administratívnym úradom ako policajným trestným súdom) patria do oboru pôsobnosti senátov mládeže u krajských súdov, teda i veci politické, bývalé tlačové a porotné.

Zvláštnosťou tu je, že súd mládeže výnimočne súdi aj rodičov, poručníkov, opatrovníkov alebo dozorcov, teda osoby dospelé, ak sa dopustily priestupku podľa § 64 priest. zákona vôbec a § 66 zvlášť, a to na svojom dieťati, poručencovi, opatrovancovi alebo na osobe mladistvej sverenej ich dozoru.

Príslušnosť súdu mládeže.

Miestna príslušnosť súdu mládeže určuje sa podľa § 29 ods. 2 zák. o ml., a to na rozdiel od § 17 Tr. p. a tiež, ale len zdanlive odchyľne od predpisov o miestnej príslušnosti poručenského

súdu, takto: 1. stálym pobytom mladistvého samého v čase činu a akby takého tu v dobe činu a na území Republiky nebolo, príslušným bude ten súd mládeže, v obvode ktorého sa mladistvý v čase činu 2. zdrzuje a keby takto niekoľkým súdom rovnakého oboru pôsobnosti náležalo konať trestné pokračovanie, bude z nich príslušným ten, ktorý prvý urobil opatrenie vo veci. Ale ak to vyžaduje prospech mladistvého alebo účelnejšie prevedenie trestného pokračovania, môže príslušný súd podľa stáleho pobytu, miesta zdržovania sa, resp. súd príslušný na základe predídenia, vec postúpiť súdu v obvode ktorého je príslušný súd poručenský, alebo súdu, v obvode ktorého má svoj stály pobyt zákonný zástupca obvineného mladistvého, alebo súdu miesta spáchaného činu. Takýmto postúpením sa stáva súd, ktorému vec takto bola postúpená miestne príslušným. Avšak o takomto postúpení rozhoduje vždy senát mládeže krajského súdu podľa výslovného ustanovenia zákona. Okrem tohoto platia i tu ustanovenia trestného poriadku o delegácii súdu podľa § 29, podľa ktorých Najvyšší súd, poťažne teraz už len Hlavný súd (ponevác je jedinou t. zv. vyššou inštanciou pre všetky súdy mládeže na celom štátnom území) má právo z dôvodov verejnej bezpečnosti alebo z iných dôležitých dôvodov výnimočne odňať trestnú vec príslušnému súdu mládeže a prikázať ju inému vecne príslušnému súdu.

Pre určenie miestnej príslušnosti súdu mládeže rozhodným je teda po prvé »stály pobyt« mladistvého samého. Avšak pod stálym pobytom i tu treba rozumieť — podľa uvedenej už definície bydliska a pobytu — vlastne riadne bydlisko osoby mladistvej, ktoré teda i tu ako u nedospelých neni poťažne nemusí byť zároveň i bydliskom otcovým, alebo bydlisko matkyne a ďalej i tu je možné, že mladistvý má naraz na viacerých miestach svoj stály pobyt, ači bydlisko. Aj pod miestom zdržovania sa rozumieme tu to samé, čo bolo o ňom uvedené u miestnej príslušnosti poručenského súdu.

Pokiaľ ide o tretiu možnosť určenia príslušnosti súdu mládeže na základe predstihnutia, je rozdiel medzi predstihnutím podľa trestného poriadku (§ 17 Tr. p.) a medzi ustanovením § 29 zák. o ml. Zásadu predstihnutia postavil trestný poriadok ako výpomocnú všeobecnú príčinu oproti dvom hlavným dôvodom príslušnosti (tj. forum delicti comisii a forum domicilii) len v prípadoch pochybnosti. Teda ak bol trestný čin spáchaný v obvode viacerých súdov alebo na hranici niekoľkých súdov alebo je neisté, kde bol spáchaný, príslušným bude podľa trestného poriadku ten súd, ktorý druhé súdy predstihol a ďalej súd miesta bydliska pachateľa bude vtedy príslušným, ak predstihol súd, v obvode ktorého bol čin spáchaný. U súdu mládeže ale pri určení miestnej príslušnosti na základe predstihnutia nejde o žiadnu takúto výpomocnú príčinu a nemôže ísť ani o žiadnu pochybnosť, lebo riadnu príslušnosť

tu zakladá vždy a jedine stály pobyt obvineného v čase činu a len výnimočne, ak nemal v čase činu stály pobyt na štátnom území, príslušný bude súd mládeže podľa miesta zdržovania sa obvineného. Právom predstihnutia by potom patrila z dvoch súdov rovnakého oboru pôsobnosti vec tomu, ktorý ako prvý učinil nejaké opatrenie. No okrem toho prípadu, že mladistvý by mal naraz viac bydlísk alebo, že ide o viac spoluobvinených s niekoľko rôznymi bydliskami, nemožno si v praxi predstaviť taký prípad, žeby náležalo konať trestné pokračovanie zaraz dvom súdom a to rovnakého oboru pôsobnosti jedine na základe stáleho pobytu alebo miesta zdržovania, a preto je toto ustanovenie prakticky skoro bezvýznamné.

Pod prvým opatrením súdu vo veci, ktoré by zakladalo príčinu predstihnutia, rozumieť tu každé také opatrenie alebo rozhodnutie súdu, ktoré bolo účinené pre dotýčný trestný čin a proti tomuže mladistvému. Nerozhodným bude teda opatrenie verejného žalobcu alebo bezpečnostných úradov. Takýmto opatrením je na príklad i vytýčenie termínu, požiadanie o vystopovanie pobytu atď., nie ale to, keď sudca spisy pošle žalobcovi mládeže k návrhu a pod.

Subsidiárne, avšak len vtedy ak to vyžaduje prospech mladistvého alebo účelnejšie prevedenie trestného pokračovania, môže byť príslušným i súd mládeže v obvode ktorého je príslušný súd poručenský, alebo v obvode ktorého má svoj stály pobyt zákonný zástupca mladistvého alebo súd miesta spáchaného činu. Tu sa zákon už hodne priblížil k ustanoveniam civilného práva a trestného poriadku.

Rozhodnutie o postúpení veci takémuto podpornému súdu zákon vyhradzuje senátu mládeže, čím má byť — podľa zákonodarcu — jednak lepšie zaručené, že pri rozhodovaní o účelnosti takéhoto postúpenia bude braný ohľad skutočne len na vecný prospech mladistvého alebo účelnejšieho vybavenia trestného pokračovania a jednak má byť zabránené sporom o príslušnosť. Týmto bola prelomená zásada vyslovená v § 28 Tr. p. pokiaľ ide o t. zv. spoločný vyšší súd.

Pod »dôvodmi verejnej bezpečnosti«, na základe ktorých možno delegovať iný súd mládeže, mienime takú ochranu, ktorú používajú občania pokiaľ ide o dôležité ich právne statky, menovite telo, zdravie, slobodu a majetok. Tie »dôležité dôvody«, zákon tiež bližšie neoznačuje, ale nebude vari sporné, že takéto dôvody bude treba skúmať čo do ich dôležitosti so vzťahom k záujmu mladistvého. V praxi sa za takýto dôležitý dôvod považuje aj úspora nákladov trestného pokračovania. No, tento dôvod v trestných veciach mladistvých nemal by mať žiadnu, alebo aspoň nie takú rolu, žeby len na základe tohoto, bez ohľadu na iný účel trestného pokračovania, mohol a mal byť delegovaný iný súd. Naproti tomu druhý, veľmi často sa vyskytujúci dôvod, tj. urýchlenie trestného pokračo-

vania, už skôr obстоjí akožto takýto dôležitý dôvod, lebo je v záujme mladistvého, aby sa pokračovanie proti nemu čím skôr skončilo.

Ako o poslednom veľmi dôležitom pojme treba v rámci tejto úvahy ešte prehovoriť o t. zv. zákonnom zástupcovi nedospelaj a mladistvej osoby.

Zákonný zástupca.

Kto je zákonný zástupca osoby nedospelaj alebo mladistvej, to nám zákon o trestnom súdnictve nad mládežou nikde výslovne nehovorí. Väčšinou spomína jednoducho »zákonného zástupcu« a len výnimočne uvádza otca a matku (§ 37 ods. 3) alebo manžela a rodiča (§ 50 ods. 1) popri zákonnom zástupcovi. Preto túto otázku treba si zásadne zodpovedať na základe predpisov materiálneho súkromného práva.

Zástupcom vo všeobecnosti je — podľa práva civilného — tá osoba, ktorá je zmocnená, aby v mene iného konala právne úkony a to tak, aby z toho nie pre ňu, lež pre toho druhého vznikaly práva a zaviazanosti.

Zákonným zástupcom je opäť, podľa tohože práva ten človek, ktorého sám zákon oprávňuje alebo priamo zaväzuje zastupovať iného pred súdom a úradom.

Konečne zákonným zástupcom podľa zákona o poručníctve (zák. čl. XX/1877) so zreteľom na zákon o trestnom súdnictve nad mládežou je tá osoba, ktorá je podľa zákona povolaná chrániť záujmy nezletilého a mladistvého pred úradom, naň dozerať a ďalej má právo, ba niekedy i povinnosť zastupovať nedospelého a mladistvého pred súdom poručenským a pred súdom mládeže.

Avšak zákonné zastupovanie podľa zákona č. 48/31 je celkom inej povahy, ako v práve súkromnom, lebo hoci i tu prevádza zákonný zástupca určité právne úkony (hlavne prejavovaním vôle), ale nečiní to v mene iného, ale len v mene svojom a ďalej nie preto, aby z toho vznikaly pre toho druhého práva a záväzky, lež — v najideálnejšom slova smysle — jedine preto, aby takto chránil mravný prospech dotyčného nedospelého a mladistvého.

Zo súkromného práva jedine časť jedajúca o ustanovizni poručenstva (zák. čl. XX/1877) nás poučuje o tom, že v dôsledku otcovskej moci je otec zákonným zástupcom svojho nezletilého dieťaťa (§ 15 ods. 3) a že tí, ktorí nie sú v moci otcovskej musia byť v poručníctve a tu potom poručník je zákonným zástupcom. No, toto je veľmi kusé a neúplné vysvetlenie.

K tomu, aby sme mohli vypočítať kto je zákonným zástupcom osoby nezletilej, teda i nedospelaj a mladistvej, treba nám rozoznávať medzi deťmi manželskými a nemanželskými.

Manželské alebo zákonné je také dieťa, ktoré: 1. narodilo sa z matky-manželky najskôr po šiestich mesiacoch po uzavretí zákonného alebo domnelého (t. j. takého, ktoré bolo právoplatným rozsudkom za neplatné vyhlásené, ale jedna manželská strana bola nevinná) manželstva, alebo do 10 mesiacov po zaniknutí takého manželstva, ďalej dieťa, ktoré 2. sa síce narodilo ako nemanželské, ale bolo legitimované, čiže uzákonené uzavretím dodatočného manželstva medzi prirodzeným otcom dieťaťa a jeho matkou (per subsequens matrimonium).

Nemanželské je opäť dieťa, ktoré: 1. sa narodilo síce v zákonomom manželstve, ale manžel preukáže, že dieťa nepochádza od neho, lebo on v dobe počatia bol vzdialený, alebo bol ťažko chorý, teda u ktorého právoplatným rozsudkom bol odznaný manželský pôvod, ďalej ktoré: 2. sa síce narodilo do 10 mesiacov po smrti manžela, avšak zainteresovaní dosvedčia, že počatie dieťaťa sa stalo až po smrti manžela a konečne dieťa, ktoré 3. sa zrodilo z dievky, slobodnej to ženy, alebo od vdovy, teda mimo manželského stavu, sväzku.

Zákonným zástupcom svojho manželského dieťaťa (nezletilého) je podľa súkromného práva zpravidla jeho prirodzený otec kým, pravda, žije. Teda nie vždy otec je zákonným zástupcom manželského dieťaťa, ako to vo svojom najnovšie uverejnenom rozhodnutí č. Zm 192/40 Slovenský najvyšší súd, vnechaním slovíčka »zpravidla« mýlne uviedol, poťažne vyriekol, ale len zpravidla, lebo veď otcovská moc, z ktorej práve sleduje zákonné zastúpenie, môže byť aj obmedzená, tj. 1. zrušená vôbec (usnesením poručenského súdu, ak totiž otec zanedbáva svoje dieťa, alebo ohrozuje jeho duševné alebo telesné blaho alebo jeho majetok) a môže byť i 2. suspendovaná, (ak sa otec dostane do opatrovníctva alebo je odsúdený na trest na slobode dlhší jedného roku).

Ak bol teda otec pozbavený otcovskej moci nemožno ho dotiaľ, kým tento stav trvá, pokladať za zákonného zástupcu, lebo zákonné zastúpenie je práve dôsledkom otcovskej moci a kto túto moc nemá, nemá ani práva iného zastupovať. V takomto prípade učiní opatrenie poručenský súd a bude zákonným zástupcom ten, koho súd určil (zpravidla matka, ak žije) a to tak dlho, kým prirodzený otec opäť nenadobudne otcovskú moc alebo súd neustanoví inú osobu za poručníka.

Ďalším sporným prípadom, kto je zák. zástupcom dieťaťa, ak sa rodičia rozišli alebo boli súdne rozlúčení. Pokiaľ ide o umiestnení detí môžu sa rodičia — v prípade prvom — dohodnúť, ak sa však nedohodnú, učiní dočasné opatrenie (na dobu skutočného oddeleného žitia) poručenský súd v tom smere, ktoré dieťa má zostať v opatere toho-ktorého rodiča. V spore manželskom učiní potom potrebné dočasné opatrenie sám sporový súd, ale poručenský súd môže i potom ešte urobiť no-

vé, ba aj odchyľne opatrenie, ak opatrenie všeobecného súdu nevyhovuje záujmom detí alebo ak sa okolnosti medzitým zmenily. Ale i vtedy, ak sa dohodli rodičia ohľadom detí, alebo ak rozhodol ten či onen súd, poťažne i bez ohľadu na to u koho to-ktoré dieťa de facto je, zostáva zákonným zástupcom otec, lebo veď tou skutočnosťou, že sa rodičia rozišli, nezanikla ešte otcovská moc.

Aj pri rozlúčení rozhodne súd z úradnej povinnosti v samom rozsudku ohľadom umiestenia detí. I tu sa môžu najprv rodičia dohodnúť a keď niet dohody, zostanú deti do 7 roku zpravidla u matky a deti vyše 7 ročné u nevinného rodiča, keď však boli oba rodičia vinní, zostanú chlapci u otca a dievčatá u matky, ale súd môže urobiť v zrejmom záujme dieťaťa aj iné opatrenie a môže deti sveriť aj opatere celkom cudzích osôb.

I v takomto prípade (pri rozlúčení) zostáva zákonným zástupcom nezletilej osoby otec, a to z toho dôvodu ako bolo už spomenuté pri rozvode.

Musíme si priznať, že tento stav nie je práve v záujme detí najšťastlivejší, lebo veď nebude azda sporné, že ten u koho dieťa je a kto ho samozrejme preto i lepšie pozná, bude lepšie vedieť zastávať jeho záujmy, ako otec, ktorý síce má otcovskú moc podľa zákona, ale ju de facto vôbec nevykonáva, ba ani vykonávať nemôže.

Ďalej treba uviesť prípady detí opustených. Opustenými nazývame, bez ohľadu na ich manželský alebo nemanželský pôvod, tie nemajetné deti do ich 15 roku, ktoré nemajú žiadnych pre ich výživu a výchovu povinných alebo schopných príbuzných a pre vydržovanie a výchovu ktorých sa náležite nestarajú ani ich príbuzní, ani dobrodinci, ani dobročinné spolky a ústavy a ktoré preto poručenský súd vyhlási za opustené a odkáže do štátnej detskej útulne.

Zákonným zástupcom takýchto detí je, ak žijú oba rodičia, otec — leda, že by bol pozbavený otcovskej moci —, ak niet už otca, zpravidla matka — leda, že by bolo suspendované jej poručníctvo, ak niet už žiadneho z rodičov, alebo nie sú známi, bude zákonným zástupcom ten, koho poručenský súd ustanovil.

Sem patria a podobný osud ako deti opustené sdielajú, pokiaľ ide o zákonné zastúpenie, aj deti vyložené (najdené).

Nasledujú deti adoptované. Adopcia, ači osvojenie je taká smluva, ktorou niekto (osvojenec, adoptant) prijme za svoje (niekoho) dieťa, ktoré nie je jeho dieťaťom. Ak si pri tomto pokrevný otec neponechal otcovskú moc, alebo ak pri adopcii nebolo už otca alebo u nemanželských matka si neponechala poručníctvo, zákonným zástupcom takéhoto nezletilého dieťaťa bude jeho osvojenec, lebo adopciou vznikajú také právne pomery, ktoré síce nespočívajú na pokrevenstve, ale predsa

spojujú strany vo sväzok príbuzenstvu podobný. Inak, teda pri ponechaní si otcovskej moci alebo poručníctva, zostáva zákonným zástupcom adoptovaných detí otec, resp. matka.

Ďalším prípadom, ktorý treba uviesť by boli siroty a polosiroty zo zákonného manželstva.

Úplnými sirotami sú tie deti, ktorých oba rodičia zomreli (u nemanželských sa samozrejme za siroty považujú už tie, ktorým i len matka zomrela) a polosirotami sú deti, ktorých jeden rodič už nežije.

Zákonným zástupcom polosirôt, ak nežije len matka, zostáva otec, vykonávajúci otcovskú moc, ak je len otec mŕtvý alebo aj u úplných sirôt, bude zákonným zástupcom nezletilého v prvom rade t. zv. poručník menovaný (tutela testamentaria), t. j. taký, ktorého otec, vykonávajúci otcovskú moc menoval poručníkom svojho dieťaťa v platnej záveti alebo vo verejnotoárskkej listine. Ak niet menovaného poručníka, patrí u polosirôt poručníctvo matke ako poručníčke prirodzenej a zákonnej. V poradí po matke u polosirôt práve tak ako aj u sirôt úplných patrí zák. poručníctvo: starému otcovi s otcovskej strany, potom starému otcovi s materskej strany, potom pobočným príbuzným mužského rodu podľa blízkosti príbuzenského stupňa vpočítajúc bratancov (t. legitima). Medzi príbuznými toho istého stupňa volí si poručenský súd. Ak niet vhodného a spoľahlivého poručníka, ustanoví sám poručenský súd poručníka, to je t. zv. ustanovený poručník (t. dativa). Takto podľa starých rozhodnutí Kúrie z r. 1886 a 1891 za zákonného zástupcu možno považovať bratanca siroty u ktorého sa táto zdržuje ako príslušník rodiny, ďalej zletilého vlastného brata po smrti rodičov. Poručník menovaný v poslednej záveti môže miesto seba niekoho iného určiť.

Tu u nemanželských detí treba uviesť ešte dva prípady: 1. vdova nie je zákonnou a prirodzenou poručnicou deťom svojho neb. manžela, narodených mimo alebo z predošlého manželstva a 2. ak cudzinec, alebo cudzinci (rodičia) zanechali tu nezletilého, ktorý tu má trvalý alebo dočasný pobyt určí poručenský súd pre neho t. zv. dočasný poručník. V prípade prvom bude zákonným zástupcom osoba, ako je uvedené u sirôt a v prípade druhom ten, koho súd určil za dočasný poručník.

Zákonným zástupcom nemanželského dieťaťa je jeho matka ako zákonná a prirodzená poručnica, ale len vtedy, ak je sama plnoletá a nebolo jej poručníctvo suspendované (§ 39 ods. 3 poruč. zák.).

Toto právo matky nevyplýva azda z »materskej moci«, akú zákon o poručníctve nepozná, ale zo zákona samého. Preto matka nemôže byť zbavená materskej moci, ale môže byť len zbavená poručníctva vykonávaného nad dieťaťom.

Ak je matka ešte sama nepnoletá, ustanoví poručenský súd poručníka pre jej nemanželské dieťa a tento bude potom zá-

konným zástupcom tak dlho, kým matka nenadobudne plnoletosti.

Podobne je tomu so zák. zastúpením nemanželského dieťaťa, keď bolo poručníctvo jeho matky suspendované, jedine s tým rozdielom, že bude opäť matka zák. zástupcom, keď nadobudla znovu poručníctva.

Ak sa plnoletá matka nemanželského dieťaťa vydá, zostáva ona sama i naďalej poručníčkou a teda i zák. zástupcom svojich nemanželských detí. Ak sa však nezletilá matka takéhoto dieťaťa vydá, čím teda podľa občianskeho práva získava pre seba plnoletosti, týmto faktom sa stáva i poručníčkou svojho nemanželského dieťaťa.

Tu treba uviesť i deti, ktorých manželský pôvod bol odzupnaný právoplatným súdnym rozhodnutím. Zákonným zástupcom takýchto detí, keďže sa staly takto nemanželskými, je samozrejme ich matka.

Kto je však z á k o n n ý m z á s t u p c o m vydatej mladistvej obvinenej? Ako bolo už uvedené nezletilá (teda i mladistvá) žena získava podľa súkr. práva výdajom plnoletosť. Takáto teda už nie je ani v moci otcovskej ani v poručenstve, zastupuje sa teda sama a nemá vlastne zák. zástupcu. Zdá sa však, že zákonodarca nechcel, aby ani takáto osoba zostala bez ochrany so strany akoby zák. zástupcu, keď v § 50 zák. o ml. určil, že opravné prostriedky môžu podať v jej prospech: manžel a rodič.

Napokon treba uviesť, že jedine poručenský súd je oprávnený potvrdzovať alebo ustanovovať poručníkov a preto poručníctvo môže byť prevzaté len na nariadenie tohoto súdu. Ale menovaný poručník, ďalej matka ako prirodzená a zákonná poručnica môžu v záujme nezletilých osôb obstarávať neodkladné úkony i predtým, než poručenský súd niečo nariadil. Dotiaľ, kým potvrdený alebo ustanovený poručník bude môcť započat svoju činnosť, obstaráva neodkladné úkony t. zv. obecný poručník (sirotský otec) z úradu. Avšak poručenský súd je oprávnený i tu určiť dočasného poručníka, pominúc z dôležitých príčin obecného. Ba úkony verejného (obecného) poručníka môžu byť prenesené aj na iný orgán verejnej správy, dokonca aj na združenia starostlivosti o mládež (§ 57 z. č. 100/31 Sb. z. a n.).

Úkolom verejného poručníka je, okrem iného, hlavne starať sa o to, aby každý neplnoletý mal zákonného zástupcu a dokiaľ potvrdený alebo ustanovený poručník nemôže začať svoju činnosť, vykonáva on z úradnej povinnosti neodkladné úkony. Taktiež, akby nebolo vhodnej osoby pre vedenie poručníctva, prevezme úkol ten na nariadenie poručenského súdu, sám verejný poručník. Je len samozrejme, že v každom takomto prípade bude verejný poručník zároveň i zák. zástupcom neplnoletého.

*

Otázkou je napokon, či poručenský sudca alebo sudca mládeže len tú osobu môže pripustiť, aby vystupovala ako zákonný zástupca nedospelého alebo mladistvého pred súdom, ktorú má podľa horeuvedených smerníc považovať za zákonného zástupcu.

Podľa striktného výkladu zákona, museli by sme si zodpovedať túto otázku kladne. Takto by však vznikaly súdu veľké, i keď nie neprekonateľné, prekážky, napríklad otec, ako zákonný zástupca je na neznámom mieste alebo v cudzine a pod., a trvalo by dlhšie, kým by príslušný poručenský súd učinil vhodné opatrenie. Takýto prieťah by bol nielen na ujmu včasného zákroku v prospech nedospelého alebo mladistvého, potrebného rýchlej ochrany, ale by mohol mať na samotného obvineného nepriaznivý psychologický vliv, ktorému sa treba všemožne vyhýbať. A preto zastávam ten názor, nakoľko každý zákon treba vykladať a upotrebovať rozumne, v súvislosti so všetkými jeho ustanoveniami, že sudca môže, pri prevádzaní trestného súdnictva nad mládežou, prijať nielen toho, kto je vo skutočnosti podľa zákona zákonným zástupcom obvineného, ale môže — akby tento zákonný zástupca bol z akéhokoľvek dôvodu hatený — pripustiť i toho, kto by podľa výš uvedených predpisov nastupoval ako zákonný zástupca dotyčnej osoby, akby tu onoho zákonného zástupcu už vôbec nebolo. K podopretiu tohoto výkladu musím sa odvolať na § 37 ods. 3 zák. o ml., kde sa ukladá sudcovi povinnosť, aby upovedomil o opatreniach a rozhodnutiach podľa 1 ods. tohoto paragrafu: »otca alebo matku alebo zákonného zástupcu obvineného« a ďalej na § 50 ods. 1 cit. zákona, kde sa opäť vypočítava, že opravné prostriedky môžu podávať: »manžel, rodičia, zákonný zástupca« atď., z čoho, najmä však z § 37 vyplýva, že môže byť pripustená k účasti z osôb tam vypočítaných právom jedna i druhá, teda otec alebo matka a nie len tá, ktorú by podľa horeuvedených predpisov bolo možné považovať ako jedinú zákonným zástupcom.

Dr. D. Rakšány :

Úprava právnych stykov slovensko-nemeckých.

Vyhlásením samostatného Slovenského štátu dňa 14. marca 1939 vznikla otázka, či smluvy o právnej pomoci vo veciach občianskych a trestných, uzavreté bývalou Česko-Slovenskou republikou s cudzími štátmi, platia i naďalej medzi Slovenským štátom a jednotlivými cudzími štátmi. Ministerstvo pravosúdia v dohode s Ministerstvom zahraničných vecí, vychádzajúc z praktickej potreby, riešilo túto otázku kladne